

16.6.2009

Asia SÄHKÖISEN ASIOINNIN JA DEMOKRATIAN VAUHDITTAMISOHJELMAN (SADe) TOTEUTTAMISSUUNNITELMA 2009 – 2014

1. OHJELMAN TAUSTA, TAVOITTEET JA ORGANISOINTI

Hallinto- ja kuntaministeri asetti elokuussa 2008 sähköisen asioinnin ja demokratian kehittämishankkeen (SADe-hanke). Hankkeen tehtävänä oli laatia ehdotus julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden sähköisen asioinnin kehittämissuunnitelmaksi sekä käyttöönottosuunnitelmaksi vuosille 2009 – 2012. Hankkeen loppuraportti luovutettiin hallinto- ja kuntaministerille 28.1.2009.

Hallituksen käsiteltäessä SADe-hankkeen loppuraporttia iltakoulussa ja sähköisen asioinnin kehittämistä politiikkariihessä, talouspoliittinen ministerivaliokunta hyväksyi 6.3.2009 hallituksen kannanoton sähköisen asioinnin ja tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamisesta. Kananoton mukaan hallitus vauhdittaa Suomen tietoyhteiskuntakehitystä ja sähköisten asiointipalveluiden leviämistä kolmella toimintakokonaisuudella: jatkamalla Arjen tietoyhteiskuntaohjelmaa, käynnistämällä sähköisen asioinnin ja demokratian ohjelman sekä uudelleen organisoimalla julkisten tietojärjestelmien määrittelyn, hankinnan ja ylläpidon.

Valtiovarainministeriö asetti 14.4.2009 sähköisen asioinnin ja demokratian vauhdittamisohjelman (SADe-ohjelma), perustuen em. hallituksen kannanottoon.

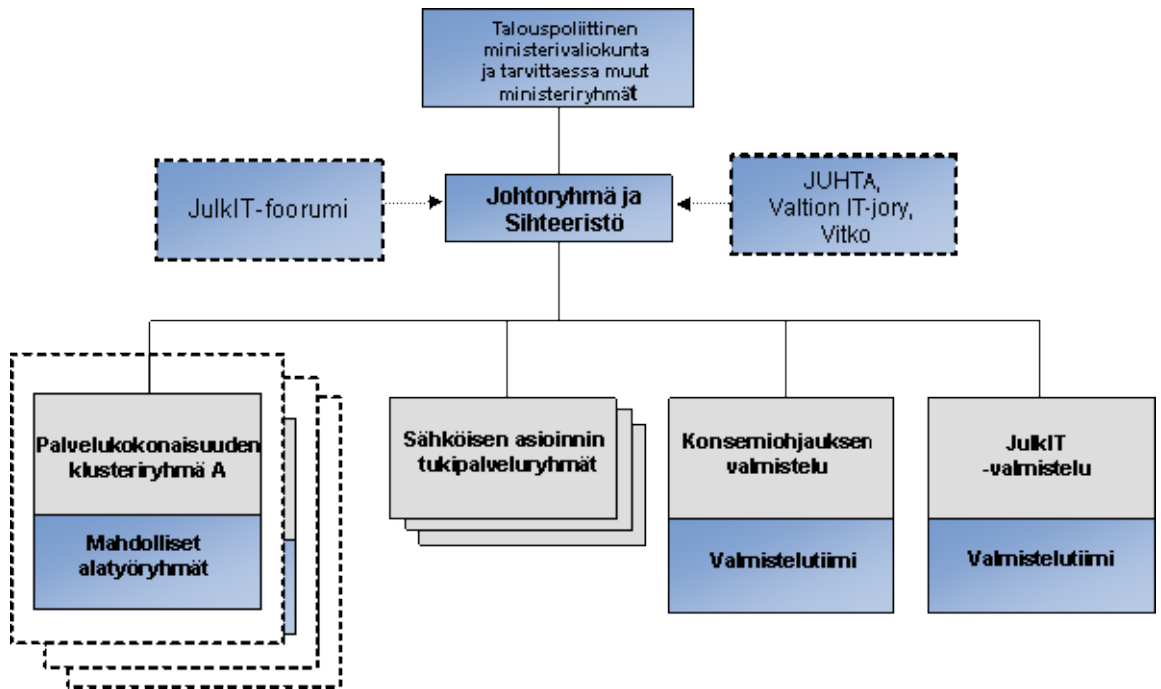
Ohjelman tavoite ja toimikausi:

SADe-ohjelman tavoitteena on edistää sähköistä asiointia siten, että kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi on mahdollista vuoteen 2013 mennessä kattaa kaikki keskeiset palvelut. Kansalaisten ja yritysten palveluille luodaan yhtenäisesti asiakasrajapinnat eri tahojen tuottamiin julkisiin palveluihin.

Ohjelman toimikausi on: 14.4.2009 – 28.2.2014.

Ohjelman organisointi:

Kuva 1: SADe-ohjelman organisointi

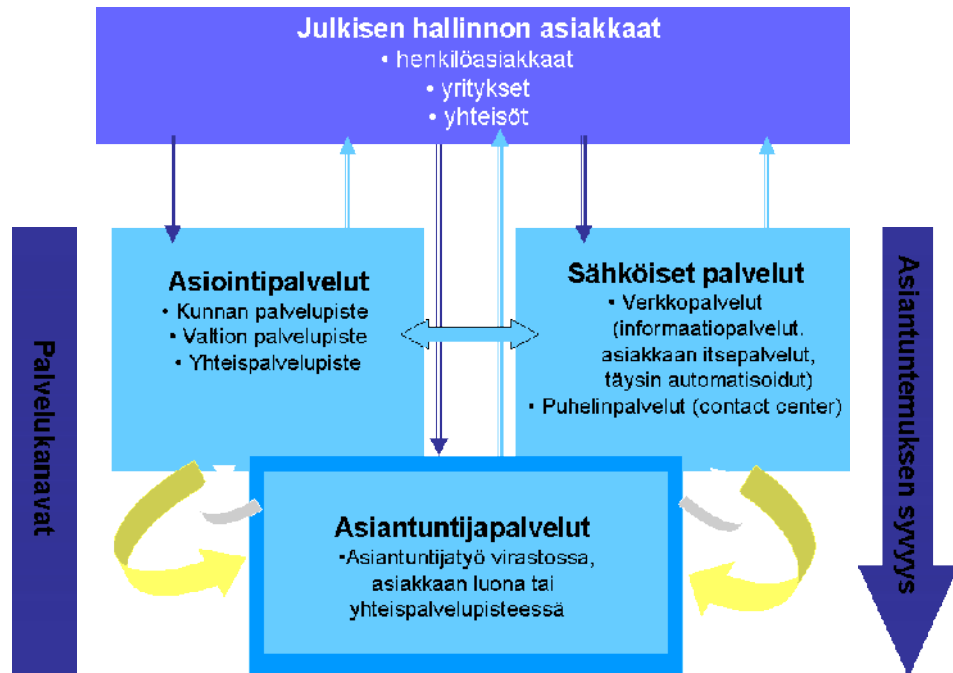
Ohjelmalla on johtoryhmä, joka koostuu kaikkien ministeriöiden, Suomen Kuntaliiton ja kuntien, Kelan, Sitran ja Tekesin edustajista. Tietosuojavaltuutettu on johtoryhmän pysyvä asiantuntija. Johtoryhmä voi asettaa valmistelua varten alatyöryhmiä. Sihteeristö toimii tiimeissä, joita on täydennetty VM:n asiantuntijoilla.

Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunnan JUHTA:n toimikauden päättyessä vuoden 2009 lopussa SADe-ohjelman johtoryhmän tehtävät yhdistetään JUHTA:n tehtäviin päällekkäisen toiminnan välttämiseksi ja JUHTA:n kokoonpanoa laajennetaan vastaamaan SADe-ohjelman kokoonpanoa.

2. LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA ARVIOINTI

Lähtökohtana on, että julkisen hallinnon sähköiset palvelut tuotetaan osana *monikanavaista palvelukonseptia* siten, että palvelut ovat kansalaisten ja yritysten saatavissa kaikkialla Suomessa, ja asiakkailla on mahdollisuus valita palvelukanava toivomustensa ja olosuhteidensa mukaisesti. Sähköiset palvelut muodostavat saatavuudeltaan palvelutarjonnan aika- ja paikkariippumattoman osion. Eräs tärkeä yhteys yhteentoimiville sähköisille palveluille ja muulle palvelutarjonnalle on fyysisen yhteispalvelun, puhelinpalvelukeskusten ja kuvapuhelinta hyödyntävän etäpalvelun yleistymisen.

Monikanavaista palvelukonseptia havainnollistetaan alla olevalla kuvalla:

Kuva 2: Julkisen hallinnon asiakaspalvelun viitekehys

Kysymys on ensisijaisesti palvelujen kehittämisestä hyödyntäen muun muassa informaatioteknologian antamia mahdollisuuksia, joten palveluja ei pidä mekaanisesti muuttaa sähköisiksi. Tämä edellyttää kehittämistyössä muun muassa palvelu- ja asiakkuusstrategista lähestymistapaa sekä palveluprosessien läpikäymistä ja näihin perustuvaa suunnittelua.

SADe-ohjelmaan sisällytettävät palvelukokonaisuudet liittyvät keskeisiin kansalaisten ja yritysten elämäntilanteisiin ja -tarpeisiin ja ylittävät hallinnon rajat. Ohjelman kehittämistyön tavoitteena on aikaansaada laajuudeltaan kattava julkisen hallinnon saumattomien palveluprosessien ja niitä tukevien sähköisten asiointipalveluiden kokonaisuus.

Suomen julkinen hallinto järjestää suuren määrän erilaisia palveluja kansalaisille. Se merkitsee, että sähköisen asioinnin kehittämisessä on tehtävä valintoja ja priorisointeja. Sähköisen asioinnin tuottama hyöty riippuu siitä, miten onnistuneesti toimenpiteet kohdistetaan suureen määrään mahdollisia kohteita.

Ohjelman tavoitteena on sähköisen asioinnin *kattavuus*. Tämä merkitsee, että kaikilla kansalaisen kannalta merkittävissä elämäntilanteissa ja yritysten elinkaaren eri vaiheissa siirrytään sähköiseen asiointiin niin pitkälle kuin se on tarkoituksenmukaista ja tuloksellista ja saa aikaan kokonaisuhyvinvoinnin lisääntymistä. Toisin sanoen sähköiseen asiointiin tulisi siirtyä niin pitkälle kuin siitä saatavat kokonaisuhyödyt ylittävät siihen uhratut kustannukset.

Ohjelman lähtökohtana on lisäksi *tuottavuuden parantuminen ja kustannussäästöt*. SADe-ohjelman tavoitetilään sekä lähtökohtaisesti kaikkiin ohjelman toiminta-alueisiin on sisäänrakennettuna tavoite toiminnallisesta tehokkuudesta ja tuottavuuden parantumisesta. Ohjelman myötä toteutuva tuottavuuspotentiaali realisoituu muun muassa: 1. toimintamallien ja prosessien kehittämisestä syntyvällä tuottavuudella, 2. yhteisistä ratkaisuisista ja hankkeista saatavan tuottavuushyödyn kautta sekä 3. kansalaisille ja yrityksille kohdistuvan hallinnollisen taakan vähentymisenä ja kustannusten säästönä.

Ohjelman piiriin otetaan kahdenlaisia kehittämiskohteita: a) yhteisiksi JulKIT-kehittämiskohteiksi hyväksytyjä palvelukokonaisuuksia ja b) ohjelman toimeksiantoon kuuluvia ja mahdollisesti muita yhteisesti hyväksytyjä sähköisen asioinnin tukipalveluja.

Ohjelman ulkopuolelle jäävät tällöin pääsääntöisesti yhtä hallinnonalaan tai pelkästään valtion, kuntien tai Kelan toimintaa koskevat kehittämishankkeet, joissa yhteisen ohjelman kehittämismal-

lista ei koidu hankkeelle lisäarvoa. Valtionhallinnon suuret hankkeet kuuluvat valtion konserniohjauksen hankeohjauksen piiriin.

Ohjelman sisältöjä osana monikanavaista julkisten palveluiden kehittämistä on kuvattu liitteen 1 kuvassa.

Seuraavassa on lueteltu ohjelman keskeiset vaikuttavuustavoitteet ja alustavasti niiden pohjalta seurattavat asiat. Varsinaiset seurantamittarit ja niiden tavoitetasot määritellään syksyllä 2009.

Ohjelman toteutuksesta ja vaikutuksista tehdään ulkopuolinen riippumaton arviointi, joka toteutetaan osittain ohjelman aikana ja osittain sen jälkeen.

A. Sähköinen asiointi

Tavoite: kansalaisten ja yritysten sähköinen asiointi on mahdollista vuoteen 2013 mennessä kattavaan kaikki keskeiset palvelut. Seurattavia asioita ovat muun muassa:

- Kehitettävien ja käyttöön otettujen palvelukokonaisuuksien määrä ja kattavuus
- Hallinnonalakohtaisten / virastokohtaisten sähköisten palveluiden suunnitelmat / määrä ja kattavuus
- Ohjelmaan sisällytettyjen palvelukokonaisuushankkeiden ennakoitu ja toteutunut henkilötöyön säästö (osa palvelukokonaisuushankkeiden kustannus – hyöty -arviointia)
- Asiointitilin käyttövolyymit vuosittain / kansalaiset
- ValtIT:n vuosittainen tietohallintokysely: käytössä ja kehitettävänä olevat sähköiset palvelut
- JUHTA:n julkisten verkkopalveluiden kyselytutkimuksen mittarit: palveluiden käyttö, ei käyttäneiden osuus, palveluiden löydettävyyden ja eri palvelukanavien suosio
- Suomen sijoitukset keskeisissä kansainvälisissä eGovernment -vertailuissa

B. Yhteentoimivuus

Tavoite: Koko julkisen hallinnon (valtio, kunnat, KELA) tietojärjestelmien yhteentoimivuutta kehitetään. Yhtenäisillä tieto- ja tietojärjestelmäarkkitehtuureilla ja keskeisten palvelujen valtakunnallisilla tietojärjestelmillä alennetaan kustannuksia ja vapautetaan voimavaroja toiminnan kehittämiseen. Samanaikainen asiakasrajapintojen ja palvelutuotannon tietojärjestelmien kehittäminen mahdollistaa koko palveluketjun kustannustehokkaan toiminnan, asiakkaan ehdoin. Seurattavia asioita ovat muun muassa:

- Olemassa olevien arkkitehtuurien kuvauksien kattavuus vuoden 2010 lopulla
- Yhteisten JulkIT-tukipalveluiden käyttäjäorganisaatioiden määrä (mm. Vetuma ja sähköiset kilpailuttamisen välineet)
- JHS-suositusten määrä ja vastaavuus tarpeisiin sekä niiden hyödyntämisen laajuus

C. Muut

Tavoite: Sähköisen laskutuksen käytön laajentamiseksi koko valtionhallinto ottaa kaikki laskut vastaan sähköisinä vuoden 2009 loppuun mennessä. Videoneuvotteluyhteyksien ja etäpalvelujen käyttöä edistetään koko yhteiskunnassa. Julkisen hallinnon kotimaan matkoista korvataan 20 % verkkokokouksilla vuoteen 2013 mennessä. Seurattavia asioita ovat muun muassa

- Sähköisen laskutuksen käytön laajuus valtionhallinnossa / vuosittainen kehitys
- Videoneuvotteluyhteyksien, etäpalvelun ja verkkokokousten käyttö ja määrä julkisen hallinnon organisaatioissa.

3. SÄHKÖISEN ASIOINNIN PALVELUKOKONAISUUKSIEN KEHITTÄMINEN

Ohjelman keskeisen sisällön muodostaa asiakaslähtöisten sähköisten palvelukokonaisuuksien kehittäminen. Lähtökohtana on asiakkaan palvelutarpeiden toteuttaminen elämänkaaren eri vaiheissa ja tilanteissa hallinnonaloista ja organisaatioiden rajoista riippumatta. Tarkoituksena on kehittää palvelutuotantoprosesseja sähköistä asiointia ja tieto- ja viestintäteknikkaa hyödyntäen, siten että asiakkaiden saama hyöty lisääntyy, tuottavuus paranee ja syntyy kustannussäästöjä. Palvelukokonaisuuksille vahvistetaan kriteerit, joiden avulla arvioidaan, millaisia palvelukokonaisuuksia ohjelmassa kehitetään. Luettelo kriteereistä on liitteessä 2.

Palvelukokonaisuuksien valintaprosessi

Ohjelman piiriin otetaan kehitettäväksi arviolta 11 palvelukokonaisuutta, joiden valinta- ja kehittämisprosessi toteutetaan seuraavalla tavalla:

1. Ohjelman piiriin otetaan arviolta 10 - 12 ohjelmassa vahvistettujen kriteereiden perusteella JulKIT-kehittämiskohteiksi hyväksyttävää palvelukokonaisuutta ja niiden toteuttamisen edellyttämiä elementtejä.
2. Kesäkuussa 2009 on määritelty kaksi kriteerit täyttävää pilottipalvelukokonaisuutta jatkovalmisteluun. Pilottien valinnassa kriteereistä painotettiin erityisesti niiden käynnistysvalmiutta. Pilottipalvelukokonaisuudet ovat 1. oppijan palvelukokonaisuus ja 2. sähköinen osallistumisympäristö.
3. Varsinaisia palvelukokonaisuuksia hyväksytään kahdessa erässä: I erä syksyllä 2009 ja II erä tammikuussa 2010. Palvelukokonaisuuksien hyväksymisessä painotetaan valintakriteerinä kuntien tuottavuusvaikutuksia. Ehdotuksia ohjelmaan hyväksyttäväksi palvelukokonaisuuksiksi pyydetään ministeriöiltä, kunnilta ja Kelalta toimitettavaksi syyskuun alussa 2009.
4. Ehdotukset arvioidaan kriteerien avulla ja muotoillaan ehdotukset SADE-ohjelman johtoryhmälle. Ehdotuksista pyydetään myös JUHTA:n lausunto. Tammikuun päätöskierroksella voidaan hyödyntää myös viranomaisten syksyn 2009 aikana tekemiä palvelujen sähköistämissuunnitelmia.
5. Johtoryhmä hyväksyy kehitettävät palvelukokonaisuudet alustavasti valmisteltavaksi ja asettaa niiden jatkovalmistelusta ja kehittämisestä vastaavat klusteriryhmät. Klusteriryhmä koostuu palvelukokonaisuutta ohjaavien ministeriöiden, siihen sisältyvistä palveluista vastaavien viranomaisten - valtion, kuntien ja Kelan sekä tarvittavista yksityisen ja kolmannen sektorin edustajista.
6. Klusteriryhmä tarkentaa palvelukokonaisuuden laajuuden, sen palvelualueet ja palveluketjut sekä pitää huolta tarvittavasta palveluprosessien kehittämisestä. Klusteriryhmä tekee johtoryhmälle ehdotuksen palvelukokonaisuuden kehittämisen suunnitelmaksi, joka sisältää: a) ehdotuksen kehitettävistä palveluratkaisuista ja palvelukokonaisuuden käyttöönoton laajuudesta, kustannuslaskelman ja arvion saatavista hyödyistä sekä mahdollisista säädösmuostarpeista, b) ehdotuksen tietojärjestelmäarkkitehtuurista, joka sovitetaan yhteen kokonaisarkkitehtuurin kanssa ja c) muista palvelukokonaisuuden toteuttamiseksi välttämättömistä toimenpiteistä.
7. Johtoryhmä käsittelee ehdotukset ja puoltaa päätöksiä sekä lähettää ne asiasta päättävän viranomaisen käsiteltäväksi. Puoltamispäätöstä ei tehdä vastoin hankkeeseen osallistuvan viranomaisen tai Suomen Kuntaliiton tahtoa.
8. VM tekee päätökset keskitetyn rahoituksen myöntämisestä ja hankkeen toteutuksen organisoimisesta, palvelusta vastaava ministeriö, kunta tai muu viranomainen tekee päätökset muilta osin.

Hankkeissa valmistelussa käytetään KuntaIT:n hankevalmistelun ja projektinhallinnan menettelytapoja.

Kokonaisuuden hahmottamiseksi kootaan olemassa olevaa tietoa jo käytössä olevista sähköisistä palvelukokonaisuuksista ja tehdään tarvittavia lisäselvityksiä erityisesti kuntien palvelujen osalta.

Helmikuuhun 2010 mennessä selvitetään, onko ohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi tarpeen uudistaa operatiivisia tietojärjestelmiä.

JulkIT-palvelukokonaisuuksien etenemistä käsitellään sen eri vaiheissa peruspalveluohjelmamennettelyssä.

Hallinnonalakohtaiset sähköistämissuunnitelmat

Hallinnonalat tekevät sähköisen asioinnin kehittämissuunnitelmat syksyllä 2009. Suunnitelmien tekemistä varten annetaan ohjeet elokuussa 2009.

4. YHTEENTOIMIVUUDEN KEHITTÄMINEN

Käynnissä oleva kehittämistoiminta

Valtion IT-toiminnan johtamisyksikössä valmistui yhteentoimivuuden kehittämisohjelmassa vuonna 2007 Valtionhallinnon arkkitehtuurin suunnittelu -hanke. Sen yhtenä tuloksena syntyi kokonaisarkkitehtuurimenetelmä valtionhallinnon toiminnan ja tietojärjestelmien suunnitteluun. KuntaIT-yksikkö on puolestaan yhdessä suurten kaupunkien kanssa määritellyt yhteisen tavoitetilan kuntasektorin palvelukeskeisestä arkkitehtuurista (SOA) ja siihen liittyvistä teknologialinjauksista sekä muodostanut kuntasektorin käyttöön ValtIT:n arkkitehtuurityöhön perustuvia arkkitehtuurien suunnittelu-, kehittämis- ja kuvausmenetelmät sekä välineistöjä.

ValtIT:n ja KuntaIT:n kokonaisarkkitehtuurimenetelmät yhdistetään yhdeksi yhteiseksi julkisen hallinnon kokonaisarkkitehtuurimenetelmäksi. Yhteinen arkkitehtuurimenetelmä julkaistaan JHS-suosituksena vuoden 2009 aikana.

Lisäksi ValtIT:n toimesta valmistellaan perustietovarantojen käytön edistämistoimenpiteitä. Toimenpiteet käynnistetään vuoden 2009 loppupuolella.

SADe-ohjelmaan sisältyvät yhteentoimivuuden kehittämisen toimenpiteet

Käynnistetään alkukesästä 2009 valtiotason arkkitehtuurin määrittely ja kuvaaminen Valtiotason arkkitehtuurit -hankkeessa (VALTASA). Hankkeessa otetaan huomioon koko julkisen hallinnon näkökulma. Ensimmäiset välitulokset hankkeesta valmistuvat vuonna 2009 ja lopputulokset vuonna 2010.

Luvussa 3 mainitut sähköisten palvelukokonaisuuksien klusteriryhmät tekevät kunkin ohjelmaan valitun palvelukokonaisuuden osalta ehdotuksen tietojärjestelmäarkkitehtuurista, joka sovitetaan yhteen kokonaisarkkitehtuurin kanssa.

5. VALTION KONSERNIMAINEN TIETOHALLINNON OHJAUS

Hallituksen kannanotto ja valtion konsernimainen tietohallinnon ohjaus

Hallituksen kannanotossa todetaan seuraavaa: ”Käynnistetään välittömästi valmistelu, joka tähtää valtion tieto- ja tietojärjestelmäarkkitehtuuria koskevan päätöksenteon siirtämiseksi konsernitasolle valtiovarainministeriöön ja tämän vaatimien säädösmuutoksien määrittelyyn. Osana valmistelua määritellään kriteerit valtionhallinnon tietojärjestelmähankeiden arvioimiseksi niiden käynnistämävaiheessa sekä kriteerit niille valtion IT-hankinnoille, jotka toteutetaan jatkossa keskitysti”.

SADe-ohjelmaan sisältyvät valtion konsernimaisen tietohallinnon toimenpiteet

Valtion konserniohjausta tietohallinnon kehittämisessä tiivistetään strategisen ohjauksen, informaatio-ohjauksen, hankkeiden ja hankintojen ohjauksen sekä normiohjauksen keinoin. Konserniohjausta vahvistetaan koskien valtionhallinnon tietohallinnon kehittämisen yhteisiä osioita, kuten perustietotekniikkaa, perustietovarantoja, valtiotason ja muita yhteisiä arkkitehtuureja, yhtei-

siä tietojärjestelmiä ja palveluja, yhteentoimivuutta, tietoturvaa ja varautumista, laadunhallintaa sekä osaamisen kehittämistä.

Valtiovarainministeriön johdolla luodaan tietojärjestelmähankkeille yhtenäinen arviointimenetelmä ja perustetaan valtiovarainministeriöön arviointitoiminto, jonka vastuuna on arvioida hankkeiden toteuttamiskelpoisuuden, kustannuslaskelmien realistisuuden ja strategian mukaisuuden arviointi. Merkittävät hankkeet voivat edetä vain, jos arviointitoiminto puoltaa hankkeen jatkamista. Lisäksi vahvistetaan ministeriöiden roolia hallinnonalansa keskeisten hankkeiden päätöksenteossa ja ohjauksessa myöhemmin suunniteltavilla toimenpiteillä. Hankeohjausmalli otetaan käyttöön 1.1.2010 lukien.

Käynnistetään konserniohjausta ja muutoin tietojärjestelmien yhteentoimivuutta edistävän lainsäädännön valmistelu syksyllä 2009.

Valtion konsernimaisen tietohallintotoiminnan keskeisimmät sisältöasiat on kuvattu liitteessä 3.

6. VALTION JA KUNTIEN TIETOJÄRJESTELMÄYHTEISTYÖN TOIMINTAMALLI

Valtion ja kuntien yhteisten IT-ratkaisujen määrittely

Valtion ja kuntien yhteisten ratkaisujen kehittäminen ja niiden toteuttamiseksi tarvittavat hankinnat, käyttöönottoimenpiteet ja käyttöönoton tuki sekä ylläpito ovat julkisen hallinnon yhteistä tietohallinnon ja sen osa-alueiden kehittämistä, ja siitä käytetään nimitystä JulKIT-toiminta. Myös Kela ja muu välillinen valtionhallinto osallistuvat JulKIT-toimintaan tilanteen mukaan.

Yhteisten ratkaisujen hyväksymismenettely

Valtion ja kuntien tietojärjestelmäyhteistyön sisältämän keskitetyn rahoituksen piiriin tulevat palvelukokonaisuuksien kehittämishankkeet hyväksytään yhteisesti sovitulla tavalla.

Palvelukokonaisuuksien hyväksymismenettely ja niissä kehitettävien ratkaisujen kehittämisprosessi on kuvattu tarkemmin luvussa 3.

Yhteisten ratkaisujen rahoitusmalli

Yhteisten ratkaisujen rahoitusmalli on kuvattu luvussa 9.

Yhteisten ratkaisujen hallinnointimalli

Yhteisten JulKIT-ratkaisujen operatiivinen tuottaminen ja hallinnointi organisoidaan siten, että niiden hankinnasta, käyttöönotosta ja ylläpidosta vastaa yhteinen organisaatio, jolla on tähän lakisääteinen toimivalta. Valmistelu käynnistetään syksyllä 2009 siten, että kehitetty ratkaisu on toiminnassa viimeistään 1.1.2011.

7. SÄHKÖISEN ASIOINNIN TUKIPALVELUT

SADe-ohjelman osana toteutetaan seuraavat sähköisen asioinnin tukipalveluhankkeet, jotka on mainittu ohjelman asettamispäätöksessä:

A. Yhteiset hankkeet

- Suomi.fi ja YritysSuomi.fi -portaalien uudistaminen, vuonna 2010
 - Suomi.fi:n ensivaiheen uudistamistyö käynnistyy kesällä 2010.
- Kansalaisten asiointitilin käyttöönotto, vuonna 2010

- Asiointitilin kilpailutus käynnistetään valtiokonttorissa 06/2009 ja käyttöönotto tapahtuu syksyllä 2010.
- Selvitys julkisen hallinnon yhteisiin ajanvarausjärjestelmiin siirtymisen edellytyksistä, vuonna 2009
 - Selvitys laaditaan yhteistyössä STM:n kanssa vuoden 2009 aikana. Selvityksessä huomioidaan jo olemassa olevat ajanvarausjärjestelmät, kuten yhteispalvelun ajanvarausjärjestelmä.
- Selvitys kansalaisille tarkoitetun valtion ja kuntien yhteisen yleisneuvontapalvelun edellytyksistä, vuonna 2009
 - Vuonna 2008 julkaistussa yhteispalvelumallin kehittämistä koskevassa selvityksessä esitettiin yleisneuvontaa sijoitettavaksi puhelinpalvelukeskukseen ja verkkopalveluun valtiovarainministeriön hallinnonalalle Suomi.fi:n yhteyteen. Vastaava linjaus oli esillä SADe-hankkeen loppuraportissa sekä tukitoimintojen alueellistamista selvittäneen työryhmän alustavissa ehdotuksissa. Syksyllä 2009 asetetaan työryhmä neuvontapalvelun suunnittelemiseksi tavoitteena, että kansalaisille suunnattu yhteyskeskus rakennetaan Suomi.fi-portaalin yhteyteen Valtion IT-palvelukeskukseen (VIP). Vastaavasti Yritys-Suomi.fi:n sähköisten asiointipalvelujen tueksi on rakenteilla Contact Center tuki- ja neuvontapalvelu, joka osaltaan keventää yritysten palvelutoiminnan aloittamiseen ja harjoittamiseen liittyviä hallinnollisia menettelyjä palveludirektiivin tavoitteiden mukaisesti
- Videoneuvotteluyhteyksien ja etäpalvelujen käytön edistäminen, tavoitteena julkisen hallinnon kotimaan matkojen korvaaminen 20 % verkkokokouksilla vuoteen 2013 mennessä
 - Asiaa valmistellaan ValtIT:n toimesta yhteistä viestintäratkaisua suunniteltaessa sekä yhteispalvelun laajentamishankkeen etäpalvelutyöryhmässä.

Kullekin yhteiselle tukipalvelulle nimetään vastuuhenkilö tai projektiryhmä siten, että valmistelussa on mukana riittävä kuntaedustus. Tehtävien etenemisestä ja valmistumisesta raportoidaan johtoryhmälle. Kuntaosuuden käyttämisestä tukipalveluhankkeissa päätetään erikseen.

B. Pelkästään valtionhallintoa koskevat hankkeet

- Sähköisen laskutuksen käytön laajentaminen (valtionhallinnon valmius ottaa vastaan kaikki laskut sähköisinä vuoden 2009 aikana)
 - Sähköisten ostolaskujen vastaanottamisen tilannetta valtionhallinnossa on selvitetty keväällä 2009. Lähtökohtaisesti valtionhallinnon organisaatioilla on valmius ottaa ostolaskut vastaan.

8. OHJELMAN TOIMINTAMALLIT

- a) Sähköisiä palveluja kehitetään vuorovaikutuksessa palvelujen käyttäjien kanssa huomioiden käytön helppous.
 - Toimintamalli kehitetään syksyn 2009 aikana ja sitä hyödynnetään kaikissa palvelukokonaisuuskehittämishankkeissa.
- b) Kehittämisen kaikissa vaiheissa huomioidaan kansalaisten tietosuojan toteutuminen ja sen varmistamiseksi toimitaan hyvässä yhteistyössä tietosuojavaltuutetun kanssa.
 - Ohjelman johtoryhmään on nimetty pysyväksi asiantuntijaksi tietosuojavaltuutettu.
 - Toimintamalli tietosuojan varmistamiseksi valmistellaan syksyllä 2009 hyödynnettäväksi kaikisa palvelukokonaisuushankkeissa.
- c) Julkisen sektorin hankinnoissa hyödynnetään markkinoiden tarjoamia ratkaisuja sekä yksityisen sektorin innovaatioita. Edistetään avointen tietojärjestelmäarkkitehtuurien sekä avoimen lähdekoodin käyttöä julkisen hallinnon järjestelmissä.
 - Ohjelman osana on käynnistetty kevään 2009 aikana JulkIT-foorumin toiminta.

- Toimintamalli markkinoiden hyödyntämiseksi kehitetään syksyn 2009 aikana. Ohjelmaan sisältyvissä hankinnoissa pyritään tapauskohtaisesti harkiten hyödyntämään innovatiivisia hankintamuotoja hankintalain edellyttämien menettelyin (esimerkiksi kilpailullinen neuvottelumenettely)
 - Avoimen lähdekoodin käyttöä edistetään muun muassa JHS-suosituksilla, joista ensimmäinen on julkaistu alkuvuonna 2009
 - Kehitetään järjestelmien välisiä rajapintoja JHS-suosituksina, mikä edistää myös uusien toimijoiden markkinoille tuleminen mahdollisuuksia.
- d) Sähköisten palveluiden kehittämistyössä tehdään ratkaisuja, jotka tukevat palvelujen tuottamista molemmilla kansallisilla kielillä.
- Kehitetään toimintamalli näkökulman huomioimiseksi sähköisen asioinnin palvelukonaisuuksien kehittämisessä.

9. OHJELMAN KUSTANNUSARVIO JA RAHOITUSMALLI

Ohjelman rahoitusmalli

Ohjelman piiriin hyväksytyjen kehittämishankkeiden rahoitus kehittämistyön ja toteutuksen eri vaiheissa tapahtuu seuraavasti:

- Ratkaisujen kehittäminen (tilaajan osuus) rahoitetaan pääsääntöisesti kokonaan keskitetysti.
- Ratkaisujen tuottamisen eli hankintainvestoinnin, ratkaisujen hallinnoinnin ja ylläpidon keskitetty rahoitus ratkaistaan tapauskohtaisesti erillisellä päätöksellä
- Käyttöönoton rahoitus tapahtuu pääsääntöisesti käyttöönottajan omalla rahoituksella, kuitenkin tapauskohtaisesti määritellyllä tavalla ratkaisun hallinnoijan järjestämän tukikonsultoinnin tukemana.

Keskitetty rahoitus tapahtuu valtiovarainministeriön momentille perustettavasta määrärahasta, johon kootaan valtion ja kuntien rahoitusosuuksia varten vuosittain ja kehyskausittain yhteisesti laadittavien suunnitelmien perusteella tarvittavaksi arvioitu määräraha. Talousarviomäärärahaehdotus käsitellään johtoryhmässä.

Kuntien rahoitusosuuden toteuttamiseksi jatketaan KuntaIT:n toiminnan rahoittamiseksi kehitetyn mallin toteuttamista siirtämällä tarvittava rahoitus valtionosuuksiin varatuista määrärahoista. Erikseen määriteltävien kohteiden osalta kuntien valtionosuusrahoituksen sijasta voidaan käyttää muuta kuntarahoitusta. Pelkästään valtiota koskevia hankkeita ja ratkaisuja ei rahoiteta kuntien valtionosuuksista. Mikäli momentille siirrettyä rahaa jää ohjelmakauden aikana käyttämättä, kuntien rahoitusosuudesta käyttämättä jäänyt osuus palautetaan kuntien valtionosuusmomentille.

Valtion rahoitusosuus kootaan siten, että osa siirretään hallinnonalojen määrärahoista ja osa mahdollisesti muista määrärahoista. Valtion rahoitusosuuden kokoamisen vaihtoehtoisia ja toisiaan täydentäviä tapoja ovat a) VM:n tietohallinnon kehittämismomenttien yhteenkokoaminen (lukuunottamatta KuntaIT:n hankerahoitusta, joka siirtyy kuntaosuuden rahoitukseksi) b) kokoaminen juustohöylämenetelmällä tai kohdennetusti hallinnonaloilta c) tuottavuushyötyjen palautuksista hallinnonaloilta ja d) hankkeiden aikaistamiseen mahdollisesti varattavasta valtion uudelleen kohdennettavasta rahoituksesta.

Momentille tulevasta ohjelman käyttöön tarkoitettusta määrärahasta 50 % kootaan määrärahasiirtoin kuntien valtionosuuksista ja 50 % muilta valtion budjetin momenteilta.

Rahoitusta voidaan täydentää erikseen määriteltävien kohteiden osalta muun muassa Tekesin ja Sitran rahoitusta hyödyntämällä. Palveluhankinnat (esim. SaaS) jakavat investointikustannuksen usealle vuodelle. Myös PPP-tyyppinen yhteistyö voi tulla kyseeseen.

*Ohjelman alustava kustannusarvio***A Kustannukset sähköisten palvelukokonaisuuksien kehittämiseksi**

Alla kuvattu kustannusvaikutusarvio on alustava. Ohjelman kokonaisrahoituksesta tehdään tarkempi ehdotus kevään 2010 kehysneuvotteluja varten. Samassa yhteydessä tehdään esitys ohjelmaan sisällytettävistä kehittämisratkaisujen tietojärjestelmäinvestoinneista, investointien laajan käyttöönoton varmistamisesta sekä ohjelmalla tavoiteltavista tuottavuusvaikutuksista. Vuoden 2010 rahoituksesta tehdään ehdotus talousarviota täydentävään esitykseen lokakuussa 2009.

Kehittämiskustannukset sisältävät lähtökohtana arvion siitä, että kehittämistoiminnassa ei pääsääntöisesti synny uusia toiminnallisia operatiivisia tietojärjestelmiä vaan jo olemassa oleviin tietojärjestelmiin ja tietovarantoihin perustuvia sähköisen asioinnin ja tiedonsiirron mahdollistavia tietojärjestelmäkomponentteja sekä tietojärjestelmärajapintoja. Helmikuuhun 2010 mennessä selvitetään palvelukokonaisuushankkeiden suunnittelun yhteydessä, onko syytä uudistaa toiminnallisia operatiivisia tietojärjestelmiä.

Myöhemmin erikseen harkinnan mukaan määriteltävien palvelukokonaisuuksien tai sähköisen asioinnin tukipalvelujen osalta tullaan ehdottamaan, että ohjelman rahoituksella tuetaan myös palvelujen levittämistä. Tästä aiheutuvat kustannukset eivät sisälly jäljempänä olevaan kustannusarvioon. Poikkeuksena tästä asiointitilin ehdotetaan olevan jo tässä vaiheessa sellainen palvelu, jonka hankinta ja ylläpito kustannettaisiin keskitetysti.

Palvelukokonaisuuksien kehittäminen

Kolme (3) laajaa palvelukokonaisuutta	12 – 18 milj euroa
Viisi (5) keskikokoista palvelukokonaisuutta	10 – 20 milj euroa
Kolme (3) pientä palvelukokonaisuutta	3 – 6 milj euroa
<i>Yhteensä kehittämiskustannuksia</i>	25 – 44 milj euroa

Palvelukokonaisuuksien ohjaus

Palveluasiantuntija1 htv /v	
Klustereiden projektinohjaus 3 htv/v a 80 000 euroa/v	
Yhteensä ohjauksen kustannuksia	1,3 milj euroa

B Sähköisen asioinnin tukipalveluiden kehittäminen ja toteuttaminen*Kehittämiskustannukset*

Suomi.fi	
1. vaihe	1 milj euroa
2. vaihe	2 milj euroa

Yrityssuomi.fi	1,5 milj. euroa
Verkkolaskun käytön edistäminen	Arvioidaan myöhemmin
Julkisen hallinnon yhteiset ajanvarausjärjestelmät	Arvioidaan myöhemmin
Valtion ja kuntien yhteinen yleisneuvonta	Arvioidaan myöhemmin
Videoneuvotteluyhteydet	Arvioidaan myöhemmin

Hankinta/investointi- ja käyttö/ylläpitomenot

Asiointitili	Investointi 3 milj euroa
	Ylläpito 4-5 milj euroa vuosina 2009-2013

Käyttöönoton tuki

Käyttöönoton rahoitus tapahtuu pääasiassa käyttöönottajän vastuulla (ei keskitettyä määrärahaa), Tapauskohtaisesti päätetään ratkaisun tukikonsultoinnin rahoittamisesta. Käyttöönoton tukea (neuvonta ja konsultointi) varten tarvittava määräraha arvioidaan palvelukokonaisuuksien vahvistuttua helmikuussa 2010.

C Valtion konsernimainen IT-toiminta

Hankeohjauksen uuden menettelytavan käyttöönotto:
VM:öön 1-2 henkilötyövuoden lisätarve/vuosi. 400 000 – 700 000 euroa

D Valtio-kuntayhteistyö

Yhteisen organisaation perustaminen operatiivista IT-toimintaa varten (hankinnat ja investoinnit, ylläpito ja käyttö sekä neuvonta) aiheuttavat perustamiskustannuksia, jotka selvitetään perustamisselvityksen yhteydessä vuoden 2010 aikana.

E Konserniohjauksen ja yhteentoimivuuden ohjauksen säädösmuutosten valmistelu

Ohjausmekanismien laadinta, selvitys ja lainsäädännön valmistelukustannukset kohdistuvat vuodelle 2010, ja aiheuttavat noin 200.000 euron kustannukset 200 000 euroa

F Ohjelman alustava kustannusarvio vuosille 2010 - 2013

Kehittämiskustannukset

Palvelukokonaisuudet	25 – 44 milj euroa
Palvelukokonaisuuksien ohjaus	1,3 milj euroa
Sähköisen asioinnin tukipalvelut	11,5 – 12,5 milj euroa
Valtion konsernimainen IT-toiminta	400 000 – 700 000 euroa
Lainsäädännön erillisselvitykset	300 000 euroa

Yhteensä noin 39 – 59 miljoonaa euroa

Tämän hetkisen arvion mukaan ohjelmaan sisältyvät kehittämiskustannukset tulevat olemaan siis noin 39 - 59 miljoonaa euroa. Arviosta puuttuvat joidenkin tukipalveluiden kehittämiskustannukset, jotka arvioidaan myöhemmin. Huomioitavaa on, että edellä mainittujen kehittämiskustannusten lisäksi palveluprosessien ja niitä tukevien tietoteknisten ratkaisuiden käyttöönoton kustannusten on arvioitu olevan vähintään kolminkertainen kehittämisen kustannuksiin nähden. Karkeiden arvioiden mukaan ratkaisujen laajan valtakunnallisen käyttöönoton kustannukset ovat pikemminkin satoja kuin kymmeniä miljoonia euroja. Nämä kustannukset hajautuvat käyttöönottaviin organisaatioihin ja vain osa tarkoituksenmukaista siirtää keskitetyn rahoituksen piiriin. Käyttöönotokustannuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös käyttöönotosta saatavat hyödyt.

Ohjelman tuottavuusvaikutukset

Ohjelman keskeisenä lähtökohtana on, että yhteisillä ratkaisulla ja palvelutoiminnan kehittämällä aikaansaadaan tuottavuushyötyjä. Ohjelman myötä toteutuva tuottavuuspotentiaali realisoituu muun muassa seuraavasti:

1. Ohjelman palvelualuehankkeiden myötä toimintamallien ja prosessien kehittämisestä syntyvät toiminnallinen tuottavuus (muun muassa henkilötyön säästöt)
2. Yhteisistä ratkaisuksista ja hankkeista saatavan tuottavuushyödyn kautta (vaihtoehtoiskustannukset - esim. yhteisesti tuotettu tukipalvelu on kustannustehokkaampaa kuin kunkin tahon erikseen tuottamat vastaavat tai lähes identtiset ratkaisut).

Valmistelun tässä vaiheessa ohjelman tuottavuushyötyjä ei voida määrittää prosentteina tai henkilötyövuosina. Ohjelmassa valmistellaan tuottavuuden laskentaa ja hyötyjen arviointeihin liittyviä menettelytapoja klusterien käyttöön. Myös ohjelmassa käytettävä KuntaIT-hankehallinnan malli edellyttää, että kunkin hankkeen kohdalla toteutetaan perusteellinen arvio arvioiduista tuottavuusvaikutuksista (kustannus-hyötyanalyysi: investointilaskelma ja takaisinmaksuajat ja henkilötyösäästöt).

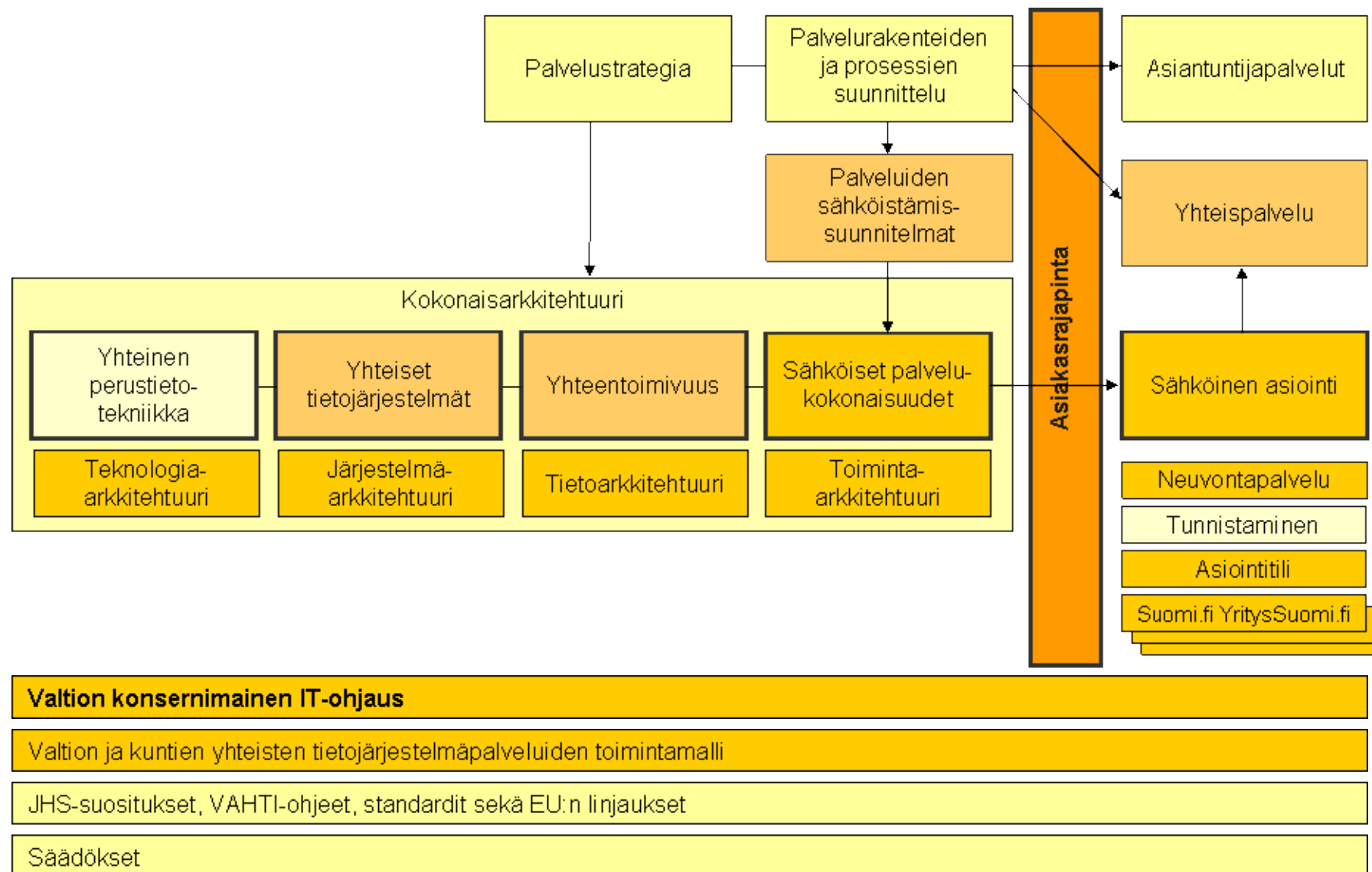
SADe-ohjelman työ kytkeytyy hallituksen politiikkariihen kannanotossa edellytettyihin kuntien tuottavuustoimenpiteisiin.

Liitteet

SADe-ohjelma osana monikanavaista julkisten palveluiden kehittämistyötä (liite 1)

SADe-ohjelman palvelukokonaisuuksien valintakriteerit (liite 2)

Kuvaus valtion tietohallinnon konserniohjauksen kohteista ja keinovalikoimasta (liite 3)

Liite 1: SADe-ohjelma osana monikanavaista julkisen hallinnon ja palvelujen kehittämistyötä

Liite 2:**SADE-OHJELMAN PALVELUKOKONAISUUKSIEN VALINTAKRITEERIT**

1. **Asiakaslähtöisyys ja laatu:**
 - a. palvelukokonaisuudet vastaavat kokonaisvaltaisesti kansalaisen tai yrityksen elämäntilanteeseen tai elinkaareen liittyviin palvelutarpeisiin, hallinnonalojen tai palveluja järjestävien organisaatioiden rajoista riippumatta
 - b. palvelukokonaisuuksien avulla palvelujen saatavuus ja löydettävyys paranee: kansalainen tai yritys löytää tarvitsemansa palvelun tai palveluketjun helposti ja voi käyttää sitä paikasta ja ajasta riippumatta
 - c. palvelukokonaisuudet ovat helppokäyttöisiä ja laadukkaita
 - d. palvelukokonaisuudet antavat asiakkaalle hyötyä ja vähentävät asiakkaan kokemaa hallinnollista taakkaa
 - e. palvelukokonaisuudet lisäävät asiakkaiden oikeusturvaa ja tasa-arvoa
2. **Merkittävyys:** Palvelukokonaisuudet ovat asiakkaan ja hallinnon kehittämisen kannalta tai yhteiskunnallisesti riittävän merkittäviä (esim. käyttäjiä/käyttökertoja on paljon), jotta sähköistämisen merkitys ei jää liian vähäiseksi. Palvelukokonaisuuden tulee olla levitettävissä valtakunnalliseen käyttöön.
3. **Poikkihallinnollisuus:** Palvelukokonaisuudet ylittävät hallinnonalojen ja organisaatioiden rajoja ja niiden tietojärjestelmien yhteentoimivuus edellyttää valtio-kunta -yhteistyötä tai yhteistyötä useiden hallinnonalojen välillä. Palvelukokonaisuudet ovat julkisen hallinnon yhteistä ns. JulkIT-työtä. Yhden viranomaisen järjestämien merkittävienkin palvelujen sähköistäminen voidaan toteuttaa hallinnonalan omana työnä hallinnonalan suunnittelun ja rahoituksen puitteissa ohjelman ulkopuolella.
4. **Tuottavuuspotentiaali:** Palvelukokonaisuuden sähköistamisellä on mahdollista nostaa työn tuottavuutta, kun palveluprosessien tietojenkäsittely automatisoituu ja palveluprosesseja yksinkertaistetaan. Näin henkilöresurssien tarve vähenee ja voimavaroja vapautetaan toiminnan kehittämiseen tai muuhun toimintaan.
5. **Toteutuksen kustannustehokkuus:** Palvelukokonaisuuden sähköistäminen on kannattavaa ja kustannustehokasta; palvelutuotannon kustannukset vähenevät ja investoinnin takaisinmaksuaika on riittävän lyhyt.
6. **Käynnistysvalmius ja toteutuksen nopeus:** Palvelukokonaisuuksien kehittämistyö voidaan käynnistää pian ja saada aikaan tuloksia nopeasti.
7. **Käyttöönottovalmius ja -kelpoisuus:** Palvelukokonaisuus on sen valmistuttua otettavissa käyttöön laajalti eri organisaatioissa.
8. **Lainsäädäntömuutosten tarve ja valmius niiden toteuttamiseen:** Palveluista vastaavat viranomaiset ovat valmiita ja sitoutuneita tarvittaessa valmistelemaan palvelukokonaisuuden rakentamiseksi tarvittavat lainsäädäntömuutosehdotukset ja toteuttamaan niiden mukaista toimintaa.
9. **Yhteensopivuus julkishallinnon kokonaisarkkitehtuurin kanssa**
10. **Innovatiivisuus ja luovuus:** Palvelukokonaisuuksissa kehitettävät ratkaisut ovat luovia ja innovatiivisia sekä uudistavat palvelutuotannon toimintatapoja. Palvelukokonaisuuden toteuttaminen edistää suomalaista osaamista ja tuotteistaa suomalaista tietotaitoa.

Liite 3

VALTION TIETOHALLINNON KONSERNIOHJAUKSEN KOHTEET JA KEINOVALIKOIMA

1. Konserniohjauksen keinoja

Strateginen ohjaus

Valtionhallinnon tietohallinnon strategisen ohjauksen keinona on käytetty valtion IT-strategiaa. Sen korvaajaksi otetaan käyttöön vuosittain kehysmenettelyn yhteydessä tarkistettava tiivis strategia-asiakirja, jossa olisi kuvattu keskeisimmät kehittämisen tavoitteet ja suuntaviivat.

Informaatio-ohjaus

Informaatio-ohjaus säilyttää asemansa keskeisenä keinona ohjata tietohallintotoimintaa ja sen jatkuvaan kehittämiseen panostetaan. JHS- järjestelmää vahvistetaan ja kehitetään edelleen SAden hankkeen loppuraportissa esitettyjen linjausten mukaisesti.

Hankeohjaus

Valtion tietohallinnon hankeohjaus tapahtuu osana budjettiprosessia. Ohjauksen kohteena ovat suuret tai muuten merkitykselliset tietojärjestelmähankkeet. Niiden käsittelyyn luodaan menettely, jossa valtiovarainministeriö antaa lausunnon hankkeista konserniohjauksen ja toteuttamiskelpoisuuden näkökulmista. Tätä menettelyä on kuvattu jäljempänä kappaleessa 'Tietojärjestelmien hankeohjaus'.

Hankintojen kautta tapahtuva ohjaus

Yhteisten hankintojen osalta jatketaan määräysten antamista budjettilain 22 a §:n nojalla.

Normiohjaus

Valtion tietohallintoa ohjataan konsernimaisesti. Tätä varten valtiovarainministeriöllä tulee olla lakiin perustuva toimivalta ohjata valtionhallinnon tietohallintotoimintaa. Normiohjauksen osaluonteita ovat esimerkiksi yhteiset palvelut ja yhteentoimivuus.

Yhteisten tietojärjestelmien ja palveluiden käytöstä annetaan sitovia määräyksiä tarpeen mukaan. Määräykset annetaan pääsääntöisesti laintasoisina. Kyseeseen voivat tulla kohteen jo olemassa oleva lainsäädäntö tai palvelusta erikseen laadittava lainsäädäntö.

Yhteentoimivuuden takaamiseksi annetaan valtiovarainministeriölle mahdollisuus antaa sitovia määräyksiä esimerkiksi käytettävistä standardeista ja muista yhteentoimivuutta edistävästä menettelyistä. Menettelyt voivat liittyä esimerkiksi sanastojen ja ontologioiden laatimisen koordinointiin.

2. OHJAAMISEN KOHTEET JA SÄÄNTELYN TARVE

Konserniohjauksen kohteita voivat olla sellaiset yhteiset tietohallinnon osiot, jotka ovat tarpeen yhteentoimivan tietojärjestelmäkokonaisuuden luomiseksi valtionhallinnossa:

1. Yhteiset tietojärjestelmät ja palvelut
2. Perustietovarannot
3. Yhteentoimivuus
4. Ydintoiminnan tietojärjestelmähankkeet

5. Tietoturva ja varautuminen
6. Perustietotekniikka
7. Laadunhallinta
8. Osaamisen kehittäminen

Yhteisiä tietojärjestelmiä ja palveluita toteutetaan esimerkiksi tukitoimintojen ja sähköisen asiainnin osalta. Rakentamisvaiheessa on useita palveluita kuten yhteisen verkon kytkentäydin ja integraatioalusta.

Tapauskohtaisesti tulee arvioida perustuuko käyttöönotto vapaaehtoisuuteen vai tulisiko ne saada koko konsernin käyttöön. Jälkimmäinen edellyttää sitovaa säätelyä. Se voidaan toteuttaa joko kohdealueen lainsäädäntönä tai osana tietohallintolainsäädäntökokonaisuutta. Tapauskohtaisesti tulisi voida harkita käyttöönottovelvoitetta tietyn siirtymäkauden puitteissa.

Perustietovarantoja ovat esimerkiksi väestö- ja kiinteistötiedot. Ne ovat laajasti käytössä koko julkisella ja myös yksityisellä sektorilla. Muutokset esimerkiksi perustietovarantojen tietojärjestelmien rajapinnoissa säteilevät laajasti koko yhteiskuntaan. Perustietovarantojen suuri käyttäjä ja merkittävä sisällöntuottaja on kuntasektori.

Näistä on kustakin erillinen lainsäädäntö. Osana yhteentoimivuuden ohjausta on tarkasteltava olisiko tarvetta tietojenjakeluun ja yhteentoimivuuteen liittyvälle säätelylle.

Yhteentoimivuuden elementit kuvataan ja jäsenetään arkkitehtuurimallin avulla. Järjestelmien välinen yhteentoimivuus on avaimena sisäisen tuottavuuden lisäämisessä sekä asiakaspalvelun ja laadunhallinnan parantamisessa. Näkökulmia ovat tieto-, tietojärjestelmä- ja teknologia-arkkitehtuurit. Tähän asti ohjaus on ollut pääsääntöisesti informaatio-ohjausta.

Tietoarkkitehtuurin näkökulmasta sitovaa ohjausta on olemassa esimerkiksi arkistotoimen osalta, mutta muun toiminnan ja eri tietotyyppien osalta se on selvittämättä. Paremman yhteentoimivuuden saavuttamiseksi sitovaa säätelyä tarvitaan. Se edellyttää useamman aihepiirin lakien ja niiden välisten suhteiden arviointia. Näitä ovat ainakin arkistolaki, julkisuuslaki ja laki sähköisestä asiainnista.

Teknologia-arkkitehtuurissa sitovan säätelyn piiriin voisivat kuulua rajapinnat.

Ydintoiminnan tietojärjestelmähankkeet ovat ministeriöiden ja virastojen vastuulla. Hallinnonalojen rajat ylittäviä ja tai muutoin merkittäviä hankkeita tullaan toteuttamaan keskitetysti siten kuin niistä erikseen päätetään SADE-ohjelman yhteydessä.

Useat tietojärjestelmät perustuvat erityislainsäädäntöön.

Tietoturva ja varautuminen ovat lähtökohtaisesti olleet konsernimaista ohjausta. Vahti-työssä on laadittu laaja ohjeisto. Informaatio-ohjauksella on saavutettu hyvin tuloksia. Lainsäädännössä on asetettu yleisiä velvoitteita (julkisuuslaki) sekä erityislainsäädännössä alaan liittyviä erityisesti tietojenkäsittelyä koskevia vaatimuksia.

Sitovan säätelyn tarve on noussut esille tietoturvasojen sekä varautumisen vaatimusten määrittelyssä. Niiden osalta säätelyn piiriin tulisi sisällyttää tasojen kuvauksen sekä vaatimus kunkin organisaation siirtymisestä vähimmäistasolle. Kyse ei olisi yksityiskohtaisesta säätelystä vaan prosessien ja menettelyiden ohjaamisesta.

Perustietotekniikkaan kuuluvat esimerkiksi tietoliikenne, laitteet, niihin liittyvät järjestelmäpalvelut sekä käyttäjien tukipalvelut. Perustietotekniikan käsite laajenee teknologian kehittyessä. Perustietotekniikan hallintaprosesseihin on kehitetty hyviä käytäntöjä (esim. ITIL), joita vaihtelevasti sovelletaan. Ohjelmistolisenssien hallinta vaatii omaisuuskirjanpidossa erityisiä järjestelyjä vaihtelevista ehdoista johtuen.

Näissä sitovana ohjauskeinona on menestyksellisesti käytetty yhteishankintoja ja osaan on liitetty budjettilain 22 a §:n mukainen määräys hyödyntää keskitettyjä hankintoja. Esimerkiksi hallintaprosessit ja työasemien yhtenäistäminen voisivat olla sitovan säätelyn piirissä.

Osaamisen kehittäminen on avainasemassa, vaikkakin yhä laajemmin toteutus ja ylläpito hankitaan kaupallisilta markkinoilta. Ministeriöissä ja virastoissa tulee olla riittävä osaaminen hankkeiden ohjaamiseen ja valvomiseen.

Koska hankehallinnan osaamistarve ei ole kaikissa virastoissa jatkuvaa, on syytä tutkia mahdollisuus osaamispoolin rakentamiseksi esimerkiksi valtion IT-palvelukeskuksen yhteyteen.

3. TIETOJÄRJESTELMIEN HANKEOHJAUS

Tavoite

Suuret tai muuten merkittävät ministeriöiden ja virastojen tietojärjestelmähankkeet käsitellään osana TTS- ja budjettiprosesseja sekä suurimpien hankkeiden osalta raha-asiainvaliokunnassa.

Ohjauksen keskeisenä tavoitteena on arvioida hankkeita konserniohjauksen sisällöllisten elementtien toteutumisen sekä toteuttamiskelpoisuuden ja onnistumisen edellytysten näkökulmista. Eri-tyisesti kiinnitetään huomioita kustannuslaskelmien ja aikataulujen realistisuuteen.

Merkittävimpien IT-hankkeiden osalta keskitetyllä ohjauksella tuetaan ministeriöitä hallinnonalansa hankkeiden ohjauksessa ja toisaalta varmistetaan IT-toiminnan konsernilinjausten toimeenpano.

Prosessi

Suuria yli 1 milj. euron hankkeita valtionhallinnossa on viime vuosina ollut noin 140 kpl. Arviolta noin 10 - 20 hanketta otettaisiin konserniohjauksen seurantaan. Lopputuloksena saadaan perusteltu päätös yhteistyössä valtiovarainministeriön ja hallinnonalojen kesken siitä, onko hanke toteuttamis- ja rahoittamiskelpoinen.

Kukin virasto laatii hankesuunnitelmat ja muut esitutkimukseen vaadittavat dokumentit hyvän hankehallinnan periaatteiden mukaisesti. Keskeistä on huolehtia hankkeen ja toiminnan kehittämisen välisestä suhteesta. Osana tulosohjausta suunnitelmat arvioidaan, ja niiden pohjalta tehdään tarpeellisia päätöksiä ohjaavassa ministeriössä. Säännöksiä muutetaan siten, että virastojen tulee saada lupa hankkeiden käynnistämiseen ministeriöltä. Ministeriön vastuulla on lisäksi esitellä myöhemmin määriteltävien kriteerien perusteella ne hankkeet, joita tulisi seurata konserniohjauksessa. Näitä hankkeita ovat kustannuksiltaan suuret (yli 20 miljoonaa euroa) tai muulla perusteella merkittävät hankkeet.

Hanke-ehdotusta voidaan tarkastella ainakin seuraavista näkökulmista:

- *Hankkeen tavoiteasetanta:* Hankkeen ylätasen tavoitteet, aikataulut, hyödyt, kriittiset menestystekijät, yhdensuuntaisuus toiminnan ja tietohallinnon strategioiden kanssa.
- *Roolit ja vastuut:* Tulevan toiminnan ja vastuiden sekä kehittämishankkeen toteutuksen ja vastuiden selkeys.
- *Resurssit ja osaaminen:* Uuden toimintamallin ja kehittämishankkeen vaatima rahoitus, henkilöresurssit ja osaaminen.
- *Toimintaprosessit:* Uuden toimintamallin mukaiset prosessit ja hankehallinnan prosessit.
- *Yhteensopivuus arkkitehtuurin kanssa.* Hanketta tulee arvioida sekä suhteessa organisaation omiin että valtiokonsernin arkkitehtuurilinjauksiin (prosessi, tieto, tietojärjestelmä, tekniikka). Tietojärjestelmän ei tule olla päällekkäinen valtionhallinnolle yhteisesti tarjottavien IT-palveluiden kanssa. Sen tulee olla yhteensopiva em. palvelujen kanssa.
- *Samankaltainen toiminta.* Mikäli useampi toimija on rakentamassa hyvin samanlaista ratkaisua, ne voitaisiin ohjata yhteistyöhön, esimerkiksi lupia käsiteltäessä.
- *Kustannus- ja hyötyanalyysi.* Hanke-ehdotukseen perustuvan investoinnin ja tulevan tietojärjestelmän investointi- ja käyttökustannusten ja hyötyjen arviointi.

- *Riskien arviointi.* Arvioidaan sekä hankkeen että tulevan tietojärjestelmän riskit.

Hankkeiden toteuttamiskelpoisuuden arviointiin luodaan yhtenäinen arviointijärjestelmä ja perustetaan arviointitoiminto valtiovarainministeriöön. Arvioinnin tuloksena valtiovarainministeriö antaa lausunnon hankkeesta konserniohjauksen ja toteuttamiskelpoisuuden näkökulmista. Erityisesti kiinnitetään huomiota kustannuslaskelmien realistisuuteen. Lausunto liitetään raha-asiain valiokunnan esitykseen ja sitä hyödynnetään TTS- ja budjettiprosessissa. Hankkeet voivat edetä vain, jos arviointitoiminto puoltaa hankkeen jatkamista.

Säännöksiä suurten hankkeiden käsittelystä raha-asiain valiokunnassa muutetaan siten, että virastojen tulee saada lupa hankkeiden käynnistämiseen ministeriöltä. Ministeriöt huolehtivat niiden käsittelystä ohjeiden mukaisesti. Euromääräisen kustannusrajan ylittävät tai muutoin merkittävät hankkeet käsitellään raha-asiain valiokunnassa ennen kilpailutusta tehtyjen suunnitelmien pohjalta. Euromäärä tarkennetaan osana valmistelua.

Aikataulut

Hanke-ehdotusten ohjausta tehdään sekä TTS- että budjettikierrosten yhteydessä. Yli miljoonan euron hankkeista toimitetaan tiedot osana kehusehdotuksia. Uuden arviointitoiminnon suorittama hankkeiden arviointi on jatkuvaa toimintaa. Rahoituspäätökset tehdään normaalissa budjettimenettelyssä.

Jo valmisteluvaiheessa käydään tarpeen mukaan vuoropuhelua akselilla virasto-ministeriö-hankeohjaus, jotta kaikilla osapuolilla on riittävästi aikaa perehtyä hankkeeseen.

Hankeohjauksen menettelytavat täsmennetään jatkovalmistelussa syksyn 2009 aikana. Hankeohjausmalli otetaan käyttöön 1.1.2010 lukien.